

Upravništvo: Ljubljana, Puccinjeva
ulica 5 — Telefon št. 31-22, 31-23,
31-24

Inseratni oddelek: Ljubljana, Puccin-
jeva ulica 5 — Telefon 31-25, 31-26

Podružnica Novo mesto: Ljubljanska
cesta št. 42

EKSKLJUCNO ZASTOPSTVO za ogla-
se iz Kr. Italije in inozemstva ima

Unione Pubblicità Italiana S. A.,
Milano

JUTRO

PONEDELJSKA IZDAJA

Uredništvo:
Ljubljana, Puccinjeva ul. 5. Telefon
št. 31-22, 31-23, 31-24, 31-25, 31-26
Ponedeljska izdaja »Jutra« izhaja
vsak ponedeljek zjutraj — Naroha
se posebej in velja mesečno L. 250
Za inozemstvo L. 3.80
Rokopisi se ne vračajo — Oglasi po
tarifu

CONCESSIONARIA ESCLUSIVA
per la pubblicità di provenienza
italiana ed estera:
Unione Pubblicità Italiana S. A.,
Milano

Velika zmaga v Libiji

Vzhodno od Agedabije so bili potolčeni sovražni oklopni oddelki — Velik vojni plen — 14 angleških letal sestreljenih — Bombardiranje Malte

Glavni stan Italijanskih Oboroženih Sil je dne 25. januarja objavil naslednje vojno poročilo št. 602:

Na večerjajši dan so se razvijali siloviti boji vzhodno in jugovzhodno od Agedabije. Motorizirane oklopne enice osi so obklopile in uničile nekaj sovražnikovih oklopnih formacij. Celotni vojni plen je do večerjajši obstojal iz 81 topov in 143 tankov; med njimi je nekaj 28-tonskih ameriške proizvodnje; več zajetih tankov je v dobrem stanju in se uporabljajo v naših odredih. Število ujetnikov je znatno, dasi še ne točno ugotovljeno.

V teku operacij so kopninske enice sestrelile odnosa na tleh uničile 11 angleških letal. Italijansko-nemška letalska formacija, ki uspešno sodeluje v borbi motornih oklopnih divizij, so napadle sovražnikovo zaledje ter obstreljivale letalske terene ter zbirališča mehaniziranih sredstev; en »Hurricane«, ki je bil prisiljen pristati, se je vzgal.

V srednjem delu Sredozemskega morja so enice naše vojne mornarice, ki so sprem-

ljale neki konvoj, sestrelile dve sovražni torpedni letali; neko tretje torpedno letalo ter en aparat tipa »Beaufighter« sta bila uničeni od nemškega lovskega letalstva. Nekaj članov posadke je bilo mogoče rešiti in ujeti.

Akcije uničevanja pristaniških naprav ter vojaških objektov na Malto so se nadaljevale. Angleška letala so v pretekli noči metala zažigalne bombe na Catania in Camiso, ne da bi povzročila škodo. Posadka nekoga letala, ki se je zrušila v morje Noto, je bila ujeta.

14 napadov na Malto v enem dnevu

Stockholm, 25. jan. d. Po informacijah iz Londona, ki so semkaj dosepele v soboto popoldne je bilo na merodajnem mestu v Londonu objavljeno, da je italijansko in nemško letalstvo v zadnjih 24 urah 14-krat bombardiralo Malto. Mnogo teh napadov je bilo po priznanju Londona zelo težkega značaja.

Kronski svet v Tokiju

V navzočnosti cesarja je razpravljal o vprašanih notranje politike in odobril nadaljnjih 18 milijard za vojne stroške

Tokio, 25. jan. (Domei) Včeraj ob 10. dopoldne se je v cesarski palači v Tokiu ob navzočnosti cesarja sestel kronski svet, ki je sprejel tri zakone, tičeče se japonske notranje politike, ki bodo predloženi parlamentu še v teku sedanjega zasedanja. Finančni minister Kaya je nato popoldne cesarju poročal o podrobnostih dodatnega japonskega vojnega proračuna za finančno

leto 1942, ki predvideva izdatke v višini 18 milijard jenov. Proračunski predlog bo predložen parlamentu še v teku sedanjega zasedanja. V finančnem ministru je bila v soboto popoldne objavljena posebna izjava, v kateri je rečeno, da namerava vlada za začasno kritje izdatkov, predvidenih v izrednem vojnem budžetu, izdati za 14.012.983.000 zakladnih bonov.

važnost te fronte. List opisuje težkoče, ki jih je moral premagati japonski ekspedicijski zbor in ki je odšel iz Victorie Pointa, katerega je zasedel 14. decembra. Japonske kolone so morale prekorati 100 milj od birmanske meje, preko džungel, močvirja, premikajočega se peska in gozdov, v katerih se nikoli ni najelo človeško bitje. List pravi, da je bil glavni smoter ekspedicije odrezati cesto, po kateri je bila oskrbovana vlada v Cungkingu. Odpor te vlade je podaljšal kitajsko vojno in prisilil Birmance, da so morali prenašati izkoriščanje in zatiranje s strani Anglije. Japonske čete so dobile pomoč čet iz Tajske in birmanskega prebivalstva, ki je Japonce sprejelo kot osvoboditelje.

Vedno bliže Avstraliji

Japonske operacije se vedno bolj približujejo avstralski obali — Nezadržno prodiranje na vseh odsekih

Bangkok, 25. jan. d. Glede na čedalje večji obseg japonskih vojaških operacij proti Holandski Vzhodni Indiji, kakor tudi na ozemljih okrog Avstralije se holandsko-indijsko časopisje zaskrbljenostjo vprašuje, katere utegnejo biti bodoče japonske vojaške operacije. List »Battavia-Nieuws-Blad« piše, da se bodo nedvomno nadaljevale japonske vojaške akcije proti otočju Holandske Indije, da pa to ne bo oviralo Japoncev, da se ne bi izkrcali tudi v Avstraliji.

List »Nieuws« razmotriva možnosti nadaljnjih japonskih vojaških akcij proti ozemlju Holandske Vzhodne Indije ter meni da Japonci najbrže ne bodo napadli otoka Jave, dokler ne bodo docela osvojili najvažnejših strateških postojank na otoku Sumatri. List pa vseeno izraža prepričanje, da je treba japonskega napada na Javo pričakovati, čim bodo Japonci zbrali za to potrebna ojačenja in to bodo storili kar najbolj naglo mogoče.

Vedno bliže

Saigon, 25. jan. s. Prvič v zgodovini Avstralije so se avstralski vojaki borili v predpretekli noči in včeraj zjutraj na vulkanskem otočju Bougainville, ki je v bližini avstralskega kontinenta.

Izkrcanje v Rabaulu

Tokio, 25. jan. d. S pristojnega japonskega mesta je bilo predstavnikom tiska v soboto službeno potrjeno, da so se japonske čete izkrcale v mestu Rabaul. Službeno japonsko poročilo, ki citira komunikacije cesarskega japonskega glavnega stana pravi:

V petek zjutraj so japonske kopne in pomorske sile v najtesnejšem medsebojnem sodelovanju izvršile izkrcavalne operacije v Novi Angliji v bližini mesta Ra-

baul. Poročilo japonskega glavnega stana še dodaja, da so v petek zjutraj japonske mornariške čete izkrcale tudi pri mestu Kavieng na Novi Irski.

Utrjevanje Batavije

Sanghaj, 25. jan. d. Iz mesta Isandoenga na otoku Javi javljajo, da so holandsko-indijska vojaška oblastva pričela v okolici mesta Batavije graditi obrambne naprave. Zaenkrat so v delu utrjene postojanke, ki se razprostirajo na 40 milj dolgi črti.

Vedno večje vznemirjenje v Londonu

Rim, 25. jan. s. Radijskim oddajam iz Sydneya in Camberre, ki stajno objavljata vesti o japonskem napredovanju na vseh frontah vzhodne Azije in o vznemirjenju vlade in prebivalstva Avstralije, sledi angleška javnost z največjo pozornostjo. Skromna poročila Reuterja s svojimi dvoumnimi izrazi ne zadovoljujejo angleških poslušalcev, ki zahtevajo večjih podrobnosti. Angleška poluradna agencija je bila zaradi tega prisiljena objaviti podrobno poročilo o gibanju angleških čet na bojiščih na Malajskem polotoku in v Birmaniji. To poročilo je zelo kratko, pa vendar jasno pravi: Iz pristojnega vira se izjavlja v Londonu, da se angleške čete umikajo na vzhodni obali Malajskega polotoka, v središču se tudi angleške čete še naprej umikajo, na zapadu so morale angleške čete popustiti zaradi naraščajočega pritiska sovražnika. V Birmaniji so angleške čete zapustile svoje položaje in se pripravljajo za zasedbo bolj pripravnih, že prej določenih črt ob zasledovanju sovražnika.

Avstralija zaman išče pomoči v Londonu in Washingtonu

Sanghaj, 25. jan. d. Iz Melbournea javljajo, da je predsednik avstralske vlade ob svojem obisku v mestu Perth v zapadni Avstraliji podal izjavo, ki naj bi se smatrala kot odgovor na poziv predsednika japonske vlade generala Toja, naj bi Avstralija pričela sodelovati z Japonsko. Avstralski ministri predsednik Curtin je izjavil, da je Avstralija odločna boriti se prav do konca. Na vprašanje, ali bi bila Avstralija pripravljena opustiti borbo, ako bi se pokazalo, da bi bil brezploden vsak nadaljnji odpor, Japonska pa pripravljena oskrbovati japonsko prebivalstvo z živčevjem. Je Curtin odločno izjavil, da ne. Nato je avstralski ministri predsednik ponovno pozval avstralsko prebivalstvo, naj nadaljuje svoje vsrkdanje pose in to vsakdo na mestu, na katerega je bil poklican, bodisi v sestavi oboroženih ali, bodisi v tovarnah.

Iz Melbournea se je nadalje izvedelo, da je avstralska vlada v soboto ponovno apelirala na vladi v Washingtonu in Londonu naj Avstraliji nemudoma pošlje vojne brokove. Ta poziv je bil potreben zaradi tega, ker avstralska vlada doslej ni prejela nobenega odgovora na nujne brzojavke za pomoč, ki jih je že poprej poslala Churchill in Roosevelt, ko so se izkazale za resnične vesti o izkrcavanju japonskih čet na Novi Gvineji.

Madrid, 25. jan. d. Posebni poročevalci španskega lista »Ya« poročajo iz Londona: Službeni vojaški zastopnik v Londonu je moral v petek priznati predstavnikom časopisja, da Japonci prodirajo na vseh frontnih odsekih na polotoku Malaka, kakor tudi, da so se izkrcale japonske čete na novi Gvineji ter na Salomonskih otokih. Avstralija je na ta način prišla v območje neposredne nevarnosti.

Posebno očitna pa postane ta nevarnost, če človek čita poročila angleških korespondentov, ki prihajajo iz Avstralije. Po teh poročilih Avstralija ni prav nič pripravljena na obrambo. Avstralija je drimala v samoprevarji, da bo britanska vojna mornarica lahko odvrnila slabšno nevarnost od avstralskih obal. Avstralski vojaški strokovnjaki zaradi tega tudi niso smatrali za potrebno zbrati zaloge goriva ter drugega za vojno neobhodno potrebnega blaga. Avstralska javnost je bila celo odločno proti temu, da bi se v Avstraliji postavilo protiletalsko topništvo, ker je bila prepričana, da se nikoli nobenemu letalstvu kake sovražne sile ne bo posrečilo razprostrti kril nad avstralskim ozemljem. Danes se je položaj navedenim preobrnil. Avstralska vlada se je zavedla skrajne nevarnosti, ki grozi deželji ter je skraj v permanentnem zasedanju ter ne-

prestano pošilja v London in Washington klice na pomoč.

Prodor v Burmi

Bangkok, 25. jan. d. Japonska ofenziva v Burmi nezadržno napreduje. Japonske čete ter čete, sestavljene iz burmanskih prostovoljcev, so po prekoračenju prelaza Kavkarek ter zasedbi mesta Kavkarek podrele dalje proti zapadu. Kakor je bilo v soboto objavljeno s pristojnega vojaškega mesta v Bangkoku, so japonske in burmanske prostovoljske čete izvršile napad na Kavkarek istočasno s severne in južne strani, pri čemer je bilo več britanskih oddelkov v okolici mesta obkroženih. Na pristojnem vojaškem mestu v Bangkoku izražajo začudenje nad tem, da britanskim četam ni uspelo organizirati močnejšega ali vsaj dalje časa trajajočega odpora v tamkajšnjem hribovitem svetu, ki nudi zelo ugodne prilike za defenzivo.

Japonske čete, ki so zasedle že poprej Tavoy, napredujejo sedaj dalje v severni smeri ter neposredno ogrožajo Mulein. V Bangkoku ni mogoče izvedeti nikakih podrobnosti o vkorakanju samskih čet v Burmo, kakor to ve poročati britanska informacijska služba. Na pristojnem mestu v Bangkoku izjavljajo, da so Angliči najbrže zamenjali samske čete z burmanskimi prostovoljskimi oddelki.

Muar zaseden

Bangkok, 25. jan. s. Z malajske fronte se doznava, da so japonske sile, ki operirajo vzdolž zapadne obale polotoka, prekoračile reko Muar in zasedle z nenadnim napadom istoimensko mesto, ki je bilo močno branjeno. Zajetih je bilo 4000 ujetnikov, 260 motornih vozil in številni topovi. Oddelki teh japonskih sil so nato prodrli proti jugovzhodu in vzpostavili zvezo z japonskimi četami, ki so se ob pričetku tega tedna izkrcale pri Patu Panatu, 50 km južnovzhodno od Muarja.

Protiangleško gibanje v Burmi

Tavoy, 25. jan. s. Protiangleško gibanje v Birmaniji se čedalje bolj širi, zlasti v področju Tavoya, kjer je prebivalstvo zelo ogorčeno zaradi aretacije birmanskega ministrskega predsednika v Londonu. Mnogi se prostovoljno javljajo za borbo ob strani Japoncev. Ogorčenje prebivalstva se kaže tudi proti sedanjemu ministrskemu predsedniku, ki je angleška kreatura in ki je, kakor se sumi, sam povzročil aretacijo svojega predhodnika v Londonu.

100 milj od birmanske meje
Tokio, 25. jan. s. »Japan Advertiser« se bavi s pohodom v Burmo in opozarja na

Borbe v hudem mrazu na vzhodni fronti

Odbit napad južnovzhodno od Harkova — Živahno udeleževanje letalstva — 110 sovjetskih letal sestreljenih v enem tednu

Iz Hitlerjevega glavnega stana, 25. jan. Nemško vrhovno poveljstvo poroča:

Na vzhodu se nadaljujejo borbe v hudem mrazu. Pri obrambi sovjetskega napada v prostoru južnovzhodno od Harkova je bilo več sovjetskih tankov sestreljenih.

Nemško in finko letalstvo je prizdevalo sovražniku na karelski fronti velike izgube na ljudeh in materialu.

V vodah Ribiškega polotoka je bil manjši transportni parnik potopljen.

Kakor je bilo objavljeno že s posebnim poročilom, je dovedel v Severni Afriki napad nemško-italijanske oddelkov do popolnega uspeha. Severnovzhodno od Agedabije so bili močni angleški oddelki z velikimi izgubami pobiti in vrženi proti severovzhodu. Zajeti smo številne ujetnike, 143 tankov in 80 topov je bilo zaplenjenih ali uničenih.

Na Malto se nemška bojna letala z bombami težkega kalibra bombardirala Lues in Halfo.

V času od 17. do 23. januarja je izgubilo sovjetsko letalstvo 110 letal. Od tega je bilo sestreljenih 59 v zračnih borbah, 17 jih je sestrelilo protiletalsko topništvo, ostala pa so bila uničena na tleh. V istem času smo izgubili 16 lastnih letal.

Berlin, 25. jan. s. V komentarju k nemškemu vojnemu poročilu pravi DNB, da je delovanje nemških podmornic krepko podpiralo v zadnjih tednih borbe vojske in letalstva na obeh krilih gigantске evropske fronte. Zmagoviti napadi podmornic v Atlantiku in v Sredozemlju na oskrbovalno ladjevje in na sovražne bojne ladje so bili izredno učinkoviti tudi kot razbremenilne akcije v prid italijanskim in nemškim četam, ki operirajo v severni Afriki. To velja tudi za delovanje podmornic v Lednem morju, kjer so podmornice olajšale operacije Fincem na tem severnem krilu kopne vojske.

Močna uporaba podmorniških sil v imenovanih morjih ni preprečila nemškim podmornicam, da ne bi dosegle velikih uspehov, omenjenih v vojnem poročilu dne 24. t. m. v severnoameriških in kanadskih vodah, kjer je bilo potopljenih 125.000 ton sovražnega brodogra. S temi akcijami so bila glavna pristanišča ob severnoameriški in kanadski obali prvič direktno ogrožena z močnim uničevalnim orožjem osi, ki bodo tudi posledje imele v teh morjih odlične uspehe.

Velik uspeh nemških podmornic v ameriških in kanadskih vodah

Berlin, 25. jan. s. Glede velikih uspehov nemških podmornic v severnoameriških in kanadskih vodah se doznavajo sledeče podrobnosti:

Med 8 ladjami, ki jih je potopil pomorski poročnik Hardagen, je bil velik angleški parnik »Ciclope« z 9076 tonami, registriran v Liverpoolu in dve ameriški petrolejski ladji »Malay« z 8207 tonami in »Marness« z 9576 tonami. Nadalje je bila potopljena neka ameriška cisternska lad-

ja, angleška petrolejska ladja »Coinbra« s 7668 tonami, ameriški parnik »City of Atlantic« s 5269 tonami, ameriška petrolejska ladja »Allan Jackson« s 6653 tonami ter neki parnik, ki je plul pod ameriško zastavo z imenom »Ciltvaira« s 3779 tonami. Kako blizu obale so bile zadete ladje, kaže dejstvo, da sta srednja dela dveh potopljenih petrolejskih ladij molela iz vode, dočim je zadnji del bil potopljen.

Wilhelmstrasse pa k temu pripominjajo, da se že zdaj lahko z vso odločnostjo zatrdi, da kakršnekoli resolucije, ki utegnejo biti na njej sprejete, ne bodo mogle prav nič vplivati na nadaljnji politični ali vojaški razvoj, kakor tudi ne na zmagi držav udeležnih v berlinskem paktu treh velisil. Ankara, 25. jan. d. Kakor je bilo javljeno v soboto iz Teherana, je posebni Rooseveltov odposlanec William Bullitt, ki se je doslej mudil v Teheranu, zapustil iransko prestolnico ter odpotoval v Moskvo,

Vseameriška konferenca

Berlin, 25. jan. d. V zvezi z panameriško konferenco v Rio de Janeiro je bilo v soboto od pristojne strani na Wilhelmstrasse rečeno, da zaenkrat še ni mogoče dati kakega službenega komentarja k tej konferenci, ker še manjkajo avtentični in jasni podatki o vsebini na konferenci sprejetih resolucij. Na

Nadaljnji umik Angležev na Malaji

Sanghaj, 25. jan. d. Informacije, ki so dosepele včeraj preko Singapure, kažejo, da se položaj v južnem delu Malajskega polotoka ni bistveno spremenil. Britanske čete se zlasti s centralnega dela polotoka še zmerom naglo umikajo proti jugu. Japonsko letalstvo je v soboto ponovno bombardiralo vojaške naprave v Singapuru ter v Rangoonu in okolici. O položaju z bojišča v Burmi javljajo singapurske vesti, da japonske čete nadaljujejo svoj pritisk proti luci Muleinu.

Tokio, 25. jan. (Domei) S fronte na Malaji javlja dopisnik japonske poročevalske agencije, da so močni oddelki japonske armade, ki prodirajo ob vzhodni obali Malajskega polotoka, navzlic skrajno slabim cestam ter pri neprestanem zavračanju sovražnikovega odpora 22. januarja dosele severni breg reke Mersing. Japonske čete so si nato v borbah izsilile prehod preko reke, nakar so navzlic močnemu zapornemu ognju sovražnikovega topništva napadle z veliko silovitostjo sovražnikove oddelke v pasu ob nasprotnem bregu reke Mersing.

Hud napad na Singapur

Sanghaj, 25. jan. d. O močnih napadih, ki jih je izvršilo japonsko letalstvo na Singapur 23. januarja, se je še dodatno izvedelo, da je prišlo ob tej priliki do ogorčenih zračnih borb s sovražnikovim lovskim letalstvom, pri čemer so Japonci sestrelili 35 sovražnih letal. Pri dopoldanskem napadu je japonskemu letalstvu takoj ob pričetku zračne borbe uspelo sestreliti osem sovražnih letal. Popoldne se je neka močna japonska letalska skupina zapletla v silovito borbo s kakimi 30 britanskimi lovskim letali tipa »Curtiss«, »Buffalo« in »Spitfire«. V tej borbi je japonsko letalstvo sestrelilo spet 27 sovražnih letal, med katerimi je bila izguba 18 s sigurnostjo ugotovljena. Pri tem napadu so japonska letala močno bombardirala zlasti sovražnikova letalska oporišča ter zanesla na zgradbah mnogoštevilne požare.

Tokio, 25. jan. s. Iz Gemasa poročajo, da skuša okrog 1000 prebivalcev pobegniti iz Singapure v vzhodne džungle na Malaji zaradi pomanjkanja vode in hrane. Vse ceste iz Singapure preko nasipa v Johori so zatrpane z zasednimi transportnimi sredstvi, ki otežujejo gibanje čet. Nečloveško ravnanje Angličij s temi begunci, ki so popolnoma prestrašeni, da bi omogočili promet po cestah. V okolici Singapure delijo prebivalcem vodo v majhnih količinah dvakrat na dan. Vojaki in policijski agenti strážijo vodne rezervoarje. V pristanišču Singapure se je zbralo veliko parnikov, na katere je ukranec dovoljeno, kakor se zdi, samo Angloameričanom. Kitajci, Indijci in Malajci morajo ostati v Singapuru.

Obsežne letalske akcije

Tokio, 25. jan. s. Imperijski glavni stan podaje pregled delovanja japonskih oboroženih sil na Malaji, v N.ozemski Indiji in v Burmi od 2. t. m. do danes. Močne skupine bombnikov in lovcev so 21. t. m. v svoji akciji na Singapur bombardirale osrednji del oporišča ter letališče Tengah in tovarne v Seletarju. Izoruhnilo je 7 požarov in sestreljenih je bilo 6 do 10 sovražnih letal, vrste »Buffalo«. Japonski lovci so sestrelili nad Rangunom 23. t. m. 7 letal »Tomahawk« in »Spitfire«. Pri sledenem napadu popoldne so japonski bombniki in lovci učinkovito zadeli letališče Mincaladon pri Rangunu in sestrelili 12 letal, vrste »Tomahawk«. Neke druga japonska skupina je zapletla v borbo kakih 30 sovražnih letal in je od teh 3 sestrelila, Eno japonsko letalo se je spustilo v sovražnikovih položajih, dve letali pa se nista vrnila.

V področju Malaje in Sumatre so bila bombardirana letališča v Palenbangu in Seletarju. Povzročena je bila velika škoda na odletališčih in v skladščih. Dve veliki letali sta bili zažgani na tleh, 3 letala pa so bila poškodovana. Zaščitni lovci so sestrelili 11 od 12 sovražnih letal. Letališče Paebang so bombardirale eskadrje, ki so preletale nad 1.000 km. Dne 23. t. m. so japonske letalske sile sestrelile skupno 38 sovražnih letal in so na tleh uničile 4 letala.

Obnovite naročnino!

Vojno gospodarstvo

Pomemben govor finančnega ministra Thaon di Revela

Milan, 25. jan. s. Sinoči sta se oba finančna ministra osj udeležila letnega obeda, s katerim nemška trgovinska zbornica prčenja svoje delo skupno z zastopniki vseh stanov in gospodarskih ter finančnih organizacij. Navzoči so bili šef odbora za gospodarska pogajanja minister Clodius, nemški veleposlanik v Rimu von Mackensen, italijanski veleposlanik v Berlinu Alfieri, vodja nacistov v Italiji dr. Ehrlich, zastopniki mestnih oblasti in nemške kolonije. Govoril je prvi predsednik dr. Weber, ki je orisal delovanje nemške trgovinske zbornice, ki postaja čedalje bolj važna čimtelj v gospodarskih odnosih med Italijo in Nemčijo. Nato sta govorila italijanski finančni minister Thaon di Revel in nemški finančni minister prof. Grossig. Njuna izvajanja so navzoči sprejeli z navdušenim odobravanjem.

Ekscelencija minister di Revel je govoril o finančnih vprašanjih za časa vojne. Poudaril je, da dolga vojna zmanjša razlike v bogastvu narodov in je v prid manj bogatim narodom, čeprav se zdaj trditve paradoksnosti. Anglija je v prvem letu vojne lahko krila vojne izdatke z viri iz tujine, katere smo mi porabili, v teku vojne v Abesiniji. Načeli smo tudi rezervne zaloge surovin in to že v dobi sankcij. Anglija je po enem letu vojne izpraznila svoje valutne vire in je dosegla v obdobju napetosti vse finančne sile kakor Italija, vendar je njena vojna mnogo dražja. Če bo vojna trajala še dve ali tri leta, bo Anglija izpraznila vsa svoja sredstva. Minister di Revel je pobijal trditve zastopnikov klasičnega gospodarstva, ki pravijo, da bo Amerika imela vse zlato sveta po končani vojni in da bo vladala svetu ne glede na izid vojne. Zlato bo samo največja slabost Zedinjenih držav. Gotovo je, da bo Anglija morala nositi stroške za vojno na kopnem, kajti za njen imperij se ne bodo potovali samo sile trojnega pakta, temveč tudi Amerika in finančni stroški bodo obremenjevali v vsakem primeru deloma Zedinjene države, ki bodo morale zmanjšati vrednost zlatih rezerv v sedanji vrednosti 400 milijard lir ali pa z velikimi žrtvami porazdeliti zlato med razne države na svetu.

Nato je govoril nemški finančni minister o vojnem gospodarstvu in zlasti o financiranju vojne. Zgodovina kaže, da zlato ni odločilno za zmago kakor je rekel že Lloyd George. V špartanski vojni in v vojni med Rimom in Cartago ni zmagala država z večjim bogastvom, temveč so zmagali tisti, ki so razpolagali z bolj vztrajnimi in požrtvovalnimi borci. Nemški narod je po svetovni vojni premagal veliko inflacijo. Finančni minister prof. Grossig je orisal težkoč, ki jih je moral nemški narod premagati glede tega v po-vojnih letih. Ko je Adolf Hitler prevzel oblast, je pršel novo finančno politiko na osnovi kredita. Ustvaril je vse pogoje za finančno obnovo države. Odpravil je brezposelnost in omogočil industriji nadaljnji razvoj. To je bil plod sodelovanja vseh gospodarskih čimteljev v Nemčiji. (Vvedbo državnega kredita so mnogi tuji kritizirali, in so napovedovali skorajšen polom finance.

Prav ta finančna politika, ki jo je hotel Hitler, je Nemčijo rešila. Ko je izbruhnila vojna, se ni v osnovah naše finančne politike nič spremenilo. Tudi zdaj je bilo treba uveljaviti že preizkušene metode sodelovanja vseh čimteljev nemške gospodarske politike. Spominjamo se globokih besed Duceja, ki jih je izgovoril leta 1938 v vrhovnem odboru za avtarkijo. Rekel je, da ni nobene razlike med vojnim gospodarstvom in gospodarstvom v miru ter da obstaja samo vojno gospodarstvo. Te besede ne veljajo samo za fašistični korporativni sistem, temveč tudi za kontrolirano gospodarstvo Nemčije.

Nemški finančni minister je nato predložil stanje sedanje nemške davčne politike in je zatrdil, da se polovica vojnih izdatkov Nemčije krije z rednimi dohodki. V dveh letih vojne so bili prihranki države dvakrat večji kot v šestih prejšnjih letih. Sleherno upanje sovražnika v poraz v finančnem področju je utopistično. Gotovo je, da bomo v tej vojni zmagali z duhom požrtvovalnosti in ne z zlatom, kakor se je zgodilo v borbi med Rimom in Cartago in v borbi Friderika Velikega z velikimi zavezniškimi silami.

Uporniško gibanje v Južni Afriki.

Senzacionalna razkritja o obsežnih pripravah za splošni upor — številne aretacije

Lizbona, 25. jan. s. Po vestih iz Pretorije je položaj v Južnoafriški uniji tak, da povzroča resne skrbi v Londonu, čeprav skušajo angleški listi omiliti resnost položaja. Podrobno pravi pravosodnega ministra Steyna, ki jih je sporočil parlamentu o aretaciji mnogih članov nacionalne stranke, potrjuje te vesti. Rekel je, da je aretacija šefa gibanja Leimbrandta omogočila preiskavo, v teku katere so se našli dokumenti, ki pričajo, da se je pripravljalo nevarno uporniško gibanje. Izsleden je bil kraj, kjer so izdelovali bombe za zarotnike. V gibanju so sodelovali številni funkcionarji in agenti policije. Pri nekaterih agentih so našli bombe in letake, v katerih se zahteva pravica Južne Afrike do popolne neodvisnosti. Izjave ministra Steyna so naredila najgloboj vtiis. Vojna stranka je razburjena

kjub ukrepom vojaških oblasti. Izjave policijskega komisarja polkovnika Bartona v tisku skušajo pomiriti prebivalstvo. Ta je izjavil, da je bilo v Johannesburgu aretiranih 314 policijskih agentov. V tem mestu so aretirali tudi 50 agentov železniške policije, ki so imeli načrt, da bi pognali v zrak nekaj postaj in poškovali glavne železniške proge. Zaplenjena je bilo mnogo orožja in sicer strojni, topov malega kalibra in važni dokumenti, ki pričajo o obstoju vojaško organiziranega upora. Polkovnik Barton je označil aretirane policijske agente kot »pravcato napadalno vojsko«. Kraje, ki so bili prej pod zaščito policije, so zdaj zaščitili nekateri bataljoni vojske, v katere ima vlada zaupanje. Patrole civilnih straž in konjenice vzdržujejo red v Johannesburgu in v nekaterih drugih krajih.

SPORT

Spet dve veliki tekmi na vidiku

Nemčija bo drugo nedeljo igrala s švico, v prvi polovici aprila pa s španijo

Komaj se je nemška nogometna reprezentanca vrnila na domove po pomembni zmagi, ki jo je spravila v prvi letošnji drugi meddržavni tekmi s Hrvatsko v Zagrebu, je takoj se spet v naslednjih osmih dnevih nova mednarodna preskušnja, in sicer 26. srečanje s Švico na Dunaju. Državni trener Herberger je že sklical celo vrsto igralcev na Dunaj, da bo izmed njih izbral najmočnejšo enajstoročje, ki je v danih razmerah razpoložljivo. Verjetno je, da bodo tudi v sestavi proti Švici zastopani v glavnem dunajski igralci, ki so se že v zagrebški tekmi uveljavili nad vse pričakovanje. Vsekakor se bo moral Herberger odredi obema igralcema na krilih, Dureku in Riegerju, ki sta morala takoj po tekmi v Zagrebu odpotovati; naravnost na fronto. Švicarji so v zadnjem času pokazali precej ustaljeno formo in bo ta tekma za nemško moštvo, čeprav je odredjena na dunajski teren, brez dvoma nekoliko težja kakor je bila zagrebška. V ostalem pa nemški nogometaši tudi pozneje ne nameravajo kar počivati na lovorikah, kajti zdaj je že dokončno sklenjeno, da bodo že tretjič letos nastopili

v mednarodni tekmi dne 12. aprila v Berlinu, in sicer to pot tretjič v celoti proti Španiji. Prizorišče tega še bolj zanimivega srečanja bo olimpijski stadion v nemški prestolnici. Za to tekmo se bodo Nemci pripravili še vesteje kakor za prvi dve v sezoni, predvsem zato, ker je ta nasprotnik manj znan po svojih uspehih doma, pa brez dvoma bolj nevaren kakor vsi, s katerimi ima Nemčija sedaj možnost nastopati v mednarodni konkurenci. Za dunajsko tekmo med Nemčijo in Švico so izbrali za sodnika Italijana Scarpia, ki spada med najboljše mednarodne nogometne sodnike in je svoječasno enkrat ali dvakrat nastopil tudi na ljubljanskih igriščih.

Z velikimi načrti za letošnjo sezono se bavi tudi madžarska nogometna zveza, ki namerava letos razen proti Nemčiji, Španiji in Švici odigrati tudi mednarodno tekmo s Švedsko ter pri tej priliki obiskati še nekatera mesta na visokem severu. Ni izključeno, da bodo Madžari pozkusili ob tej priliki aranžirati tudi mednarodne tekme z Dansko in Norveško.

XIV. kolo v Italiji

Tudi večerajšnja nedelja je na italijanskih sportnih terenih v glavnem minila v znamenju prvenstvenega tekmovanja v nogometu. Nasprotnike XIV. kola je situacija našla take, da ta zadnja nedelja ni mogla prenesti velikih pretresljajev. Glavna pozornost je večeraj veljala naslednjim trem tekmam: v Trieste, kjer je imela Triestina lepo priložnost za izboljšanje položaja ali pa Torino možnost za priključitev na vodilno Romo. v Firenze, kjer je Bologna lahko vnovič pokazala, da spada »kijub vsemu« med najresnejše kandidate za najboljša mesta in v Milano, kjer je bila tekma med domačima rivaloma Ambrosiano in Milanom, od katerih je prva v približno enaki situaciji kakor Triestina. Podrobni spored štirinajstega termina v diviziji A je bil takle:

v Firenzi: Fiorentina—Bologna. v Torinu: Juventus—Napoli. v Genovi: Genova—Modena. v Romi: Roma—Livorno. v Milanu: Milano—Ambrosiana. v Bergamu: Atalanta—Lazio. v Venezii: Venezia—Ligorna. v Trieste: Triestina—Torino.

V diviziji B sta bili najbolj važni obe tekmi med vodilno skupino štirih, od katerih je prvoplasirano moštvo Baria igralo proti Brescii na njenem terenu, medtem ko sta drugo-odnosno tretjoplastra-

na Vicenza in Novara igrali sami med seboj na igrišču slednje. Tudi tekma v Padovi, kamor je šla gostovat Pescara, je bila za obe enajstoročje velikega pomena. Pari so bili v ostalem razdeljeni takole:

Fiumana—Spezia. Lucchese—Udinese. Novara—Vicenza. Siena—Prato. Brescia—Bari. Pisa—Alessandria. Reggiana—Pro Patria. Padova—Pescara in Fanfulla—Savona.

Dne 8. februarja bodo številni tekmeči iz prvenstva imeli prvi odmor in za taktično je italijanska nogometna zveza odredila odigranje četrtfinalnih tekem za italijanski pokal. Pari v tem kolu so bili odrejani kakor sledi:

v Modeno: Modena—Novara. v Milano: Milano—Reggiana. v Torino: Juventus—Padova in v Venecio: Venezia—Bologna.

Drobiža nekaj...

Na evropskem boksarskem prvenstvu

Kakor znano, potekajo v teh dnevih v Vratslavi velika tekmovanja za evropsko prvenstvo amaterskih boksarjev, na katerem nastopajo najboljši predstavniki te sportne panoge iz 11 evropskih držav. Izmed številnih podrobnih rezultatov nava-

jamo danes nekatere glavne iz osmink finalov, kakor na primer:

V mušji teži je Italijan Passani zmagal nad Nemcem Dietrichom po točkah. V plerušni teži je Italijan Bonetti porazil Slovačka Pauerja po točkah, Nemec Büttner pa Italijana Giagnogna, tudi po točkah. V lahki teži je Šved Bigvist zmagal nad Hrvatom Devčevićem po točkah, Italijan Bianchini nad Špancem Calpeom po točkah in Italijan Tiberi nad Švedom Petersonom, prav tako po točkah. V srednje-lahki teži je Šved Wretman dobil proti Borracellu po točkah, v srednji teži je Šved Granelli porazil Hrvata Križko po točkah. V srednje-težki teži je Italijan de Paolis zmagal nad Hrvatom Hladnim po točkah, medtem ko je Madžar Szegeti odpravil Italijana Panciaia tudi po točkah. V isti kategoriji je izgubil Hrvat Šikić proti enemu izmed Nemcev po točkah. V teški teži so imeli Italijani svojega zmagovalca v Latvijcu nad Dancem Nielsenom, ki je bil v drugem kolu disqualificiran.

Za naslednika predsednika v belgijskem olimpijskem odboru je bil po pokojnem grofu de Baillet-Latourju soglasno izvoljen knez Albert de Ligne. Novi prednik, ki izvira iz ene najstarejših plemiških rodbin Belgije, je zdaj star 69 let. V zvezi s to vestjo je obnem demantirana ona napadna, po kateri je bil knez de Ligne imenovan za novega predsednika mednarodnega olimpijskega odbora.

Nogometno moštvo Zagreba bo imelo povratno tekmo z reprezentanco Nürnberga, nad katerim je dne 7. decembra 1941 slavilo tesno zmago s 3 : 2, na dan 7. aprila v Nürnbergu.

Na Švedskem so imeli nedavno tradicionalno smučarsko tekmo na 30 km, ki spada med najtežje preskušnje za smučarje. Na tekmi je zmagal znani Brenström v času 2:09:26, pri čemer pa je treba vedeti, da njegovega nevarnega konkurenta in svetovnega prvaka Dahlquista ta dan ni bilo na prosti.

Table-tenisti spet na delu

Kakor nas obveščajo iz krogov tableteniške zveze, bodo tabletenisti prvi dve februarjski nedelji spet izabili za dva turnirja. Prvega, in sicer prihodnjo soboto in bržkone v ponedeljek bo organizirala Mladica za sama moštva, naslednjega pa teden dni pozneje — torej 7. in 8. februarja — Slavija v obliki turnirja za vse disipline.

Oba prireditelji, na kateri se bomo še povrnili med tednom, bosta v prostorih Mladice na Kodeljevem.

Eno ura boste lahko čitali zadnjo (3.) številko zagrebške »Sporta«, ki je izšla dne 20. t. m. in v kateri sta objavljivi dve zelo zanimivi in podrobni poročili o zadnjih sportnih dogodkih na Hrvaškem, in sicer o mednarodni nogometni tekmi z Nemčijo in pa na tretji del smučarskega tekmovalca za prvenstvo NDK v teku na 18 km. Razen omenjenih popisov je v tej številki še mnogo raznih podrobnosti iz sportnega delovanja na oni strani Save. Posamezne številke tega sportnega tevnika iz Zagreba se dobivajo tudi pri nas po 1.50 lir.

Glasi loktorske mladine v Ljubljanski pokrajini

Pravkar je izšla prva številka nove dvojezične revije »Ordine del giorno«—»Dnevni red«. Njen daljši naslov pa je »Italijanska liktorska mladina v Ljubljani«. Revija obsega 32 strani in ima za geslo Mussolinijeve besede: »Mladina prinaša v življenje dar poezije in darovanje navdušenja!« Uvodnik izvaja v italijanski in slovenski, da prehaja italijanska liktorska mladina v Ljubljani s tem prvim »Dnevnim redom« v življenje. Ona gleda po načelih liktorske mladine v bodočnosti, gleda na delavnost, ki postaja iz dneva v dan vedno bolj ustaljena in trdna. O organizaciji sami pravi uvodnik, da ima namen pomagati mladini te pokrajine v obsegu prosvetne delavnosti, pomoči, sporta in zabave. To je povelje Duceja — princeps juventutis — in je zato njen program in njena določena smer.

Vrstijo se pestri članki in prispevki, ki so vsi opremljeni z zelo lepo uspešni slikami, predstavljaljivimi zlasti Duceja kakor tudi Eks. Visokega Komisarja Grazzija. Posebno zanimive so slike iz naših krajev. Krajiški članek govori o Duceju in mladini. Nadalje so v reviji poučne informacije o GIL-u in o zimskih kuhinjah, o telesni vzgoji, kinematografskem delovanju, o lutkovnem gledališču, o glasbenem in zborovskem delovanju, o mladinskih zdraviliščih in delovnih središčih. — Revija bo gotovo zbudila zaslužno pozornost.

„Misionarsko pravo“

V italijanski reviji »Italia o Oltremare« je nekdo opozoril juriste in zakonodajalce, naj bi olesje posvetili svojo pozornost novi pravni veji, ki nastaja: misionarskemu pravu. Agencija »La Corrispondenza« pripominja, da sprito razširjenja in razvoja misionarskega poslanstva v svetu ni več mogoče prezreti in zanemarjati pravnega položaja misionarjev in ustanov, ki jih oni vodijo. V ta namen ne zadostujejo več določbe, ki urejajo položaj državljanov, biva-jočega v inozemstvu, še manj pa je mogoče tako važno in opajajoče delo, kakšno je misionarsko, prepustiti na milost in nemilost razsodnosti lokalnih viad v kolonijah, ki so čisto zelo začetniške in največkrat polne sovraštva do tujcev. Glavna načela nastajajočega misionarskega prava bi bilo treba zbrati v zakonodaji vseh onih narodov, ki dajejo svoje ljudi v misionarsko službo in ki jih neposredno zanima njihova civilizacijska naloga, ki je ne le verskega, temveč tudi političnega pomena.

Skromen jubilej bo proslavil »Veseli teater« v torek 27. in sredo 28. januarja. Slavil bo namreč svojo stopenjdeseto predstavo. Na sporedu bo izbran program, sestavljen iz vseh dosedanjih spredov. Ker vlada za ta dva večera izredno zanimanje, je predprijava vstopnic že od dneva dalje od 10. do pol 13. in od 16. ure do 18.30. Cene normalne, zabava bo pa izredna.

Iz Novega mesta

Izdaja pri Novari Začetek predstav danes v ponedeljek ob 2. popoldne in ob pol 5. uri popoldne. Predstava traja 2 uri in bo vsak že lahko ob polc. uri doma. Ker vlada veliko zanimanje za predstavo, si nabavite vstopnice že v predprodaji.

Mraz na umiku

Ljubljana, 25. januarja. Letošnji čvrsti naval mraza spet naglo upada. Mraz je na naglem umiku. V soboto čez dan je že bilo čutili precejšnje upadanje mraza, ki je dobilo viden izraz zlasti tudi v tem, da je začelo na drobno snežiti. Čez noč smo dobili za dva prsta debele novo snežno odejo. Toda ponoči je mraz spet pritisnil in je proti jutru padlo živo srebro pod —24 C. Nedeljsko jutro je prineslo spet novo izpremembo. Mraz je bolj in bolj popuščal. Novega snežnega naleta v teku dopoldneva sicer ni bilo, a vse kaže, da bomo dobili kmalu spet nov sneg. Živo srebro je padlo na —6 in barmometer je bolj in bolj napovedoval nov vremenski prevrat.

Sneg v Napoliju

Poročili smo že, da je v noči od četrta na petek zapadlo v Napolju okrog pol metra snega. Sneg se je mestu najvil z lahko, tanko belo puščajo, ki je pokrila najprej vrhove v okolici, nato pa so se tudi nad mestom zavrtle prve snežinke, s katerimi se je polgravn ledeno mrzel veter Zjutraj so se meščani znašli v zasneženem mestu, kakor ga že dolgo ne pomnijo Na-

pulj je doživel po dolgih letih spet značilno zimsko sliko, kakršna je v severnejših predelih sicer običajna. Na ulicah so se na vse zgodaj pojavili delavci z lopatami v rokah, ki so si na vse kriplje prizadevali, da na važnejše prehode odpro promet, zlasti v višjih legah, kjer je padlo največ snega. Že v jutranjih urah pa je bilo vse njihovo prizadevanje pokvarjeno — padel je nov sneg ter v hitrem naletu zametel v e gazi, ki so jih bili delavci malo prej napravili. Šele proti 9. je nehala snežiti.

Pegasti legar v Srbiji

Beograd, 25. januarja. Kakor v raznih drugih deželah, ki jih je vojni metej potegnil v vrtnice, se je tudi v Srbiji pojavila nevarnost pegastega legarja. Kakor je to dni objavilo beograjsko ministristvo za socialno politiko in javno zdravstvo, je nevarnost razširitve pegastega legarja v Srbiji zatrla. Dostoj je bilo ugotovljenih okrog 200 primerov te za-vratne epidemije. Hitri varnostni ukrepi, ki so jih o pravem času podvelzi zdravstvena oblastva, so odpravili slaherno nevarnost, da bi se pegasti legar razširil.

Nacionalna loterija »Tripoli« 1942-XX

Finančno ministristvo, generalni inšpektorat za loto in loterije je napovedal nacionalno loterijo Tripoli 1942-XX, katere čisti donos je določen za dobrodelne namene in podpore režima.

Srečke, glaseče se na donosilca, so sestavljene iz matice in srečke. Matica ima na desni razen serije in številke prostor za vpis imena, primka in naslova prodajalca. Te navedbe mora vsebovati matica vsake prodane srečke. Matica mora ostati vezana na bloku srečk.

Cena srečke je 12 L. Od te cene ima prodajalec 2 L. za vsako prodano srečko kot odškodnino in povračilo stroškov.

Matico prodanih blokov je treba predložiti z odnosnim zneskom razdeljevalnici blokov najkasneje na dan, v katerem se prodaja zaključijo. Isti dan se morajo vrniti tudi vse neprodane srečke.

Ob začetku žrebanja bo finančno ministristvo objavilo, koliko srečk je bilo prodanih in koliko znašajo dobitki.

Isto ministristvo bo uradno objavilo izid žrebanja, ki bo nabit tudi pri vseh občinah. Dobitke na izvečene srečke, ki jih je treba predložiti v teku 180 dni od uradne objave o izidu žrebanja na vnaprej določen način, bo izplačalo finančno ministristvo prediožiteljem srečk.

Tudi prodajalcem izvečenih srečk bodo podeljeni določeni dobitki. Te dobitke bo izplačalo finančno ministristvo osebam, čijh generalije so navedene na prednjem delu matrice srečk; če so na prednjem delu iste matrice navedene generalije več oseb, se bo izplačilo izvršilo njim po enakih delih, v kolikor ne bi soglasno zahtevale različno razdelitev.

Prodane in zadete srečke, ki ne bi bile predložene v določenem terminu, ne bodo mogle temkovati pri žrebanju in pri razdelitvi dobitkov.

Naše gledališče

DRAMA

Ponedeljek, 26. jan.: Zaprtlo. Torek, 27. jan., ob 17.: »Voda«. Red Torek Sreda, 28. jan., ob 17.: »Lepa pustolovščina«. Red Sreda.

Težave okrog zgraditve vodovoda so podane na zabaven in nekoliko satirčen način v Vombergarjevi tridejanski komediji »Voda«. Človeške napačne in slabosti posameznih vaščanov so vzrok, da vlada nima čim zdrava. Toda zvižaje kiparja Janka Koprive rešijo zamotana vprašanja in pripomorejo vaščanom do tolikanj zaželenega vodovoda. Igrali bodo: Gregorin, Cesar, P. Juvanova, V. Juvanova, Tiran, Sim. Čičva, Gale, Potokar, Drenovec, Bratina, Lipah, Brezgar, Peček, Plut, Vertin, Košič, Rakerjeva, Stupica, Orel, Nakrst, Mathec, Elšč, Starčeva. Režiser: Milan Skrbina. Šek. Predstava bo v torek ob 17. uri za red Torek.

»Lepa pustolovščina« je igra v treh del-janjih. Po svojem značaju je tipična francoska solonska igra z močno podčrtanim družabnim okolejem. V igri gre za mlado nevesto, ki vztraja preko družabnih predodgovin in ozvir pri svojem pravem čustvovanju. Situacijska komika in lahkonji, prijetni dialogi odključijo delo. Avtorji igre so: Cailavet, Fiera in Rey. Režiser: J. Kovič.

OPERA

Ponedeljek, 26. jan.: Zaprtlo. Torek, 27. jan., ob 17.: »Don Pasquale«. Premiera. Red Premierski.

V točkem tednu bo premiera Donizetti-jeve opere »Don Pasquale« z Betetton v naslovni partiji. To delo je ena izmed največkrat igranih Donizettijevih del. Libreto obravnava zgodbo o skopem starcu, ki hoče razdeliti nečaka na ta način, da se sam poroči, a postane žrtev zvito zasnovane spletke. Učinkovite pevskie točke so melodijozne in dajejo pevcem priložnost, da se močno uveljavijo. Glavne partije bodo peli: razen Betetta, Janko, Manoševski, Ivančičeva, Dirigent: N. Stritof, režiser: R. Primožič.

Vse, ki se zanimajo za »Gledališki kolektarček« opozarjamo, da bo 2. februarja t. l. žrebanje v nem razpisanih nagrad. Kolektarček je zanimivost za gledališko občinstvo, ker so v njem zanimivi podatki o gledališču, ter slike dramskih in opernih činov. Napredaj je pri obih gledaliških blagajnah za ceno 12 lir. Ponovitev izredno uspelega plesnega večera Mire Slavine-Jovnovičeve bo v petek, dne 30. t. m., ob 17.30 uri po značilnih cenah, na kar p. n. občinstvo posebej opozarjamo!

Opozarjamo na noćošnji koncert, ki bo točno ob pol 7. uri v Mali Filharmonični dvorani. Na dveh klavirjih bodeta izvajali naši pianisti Silva Hrašovčeva in Marta Osterčeva naslednji spored: Brahms-Silvestri: Varijacije na Paganini-jev tema. Tomc: Passacaglia in Fuga na narodni motiv. Tarenghi: Varijacije na 20. Chopinov Preludij. Koncert bo izredno zanimiv, tako po sestavi sporeda, kakor tudi po odlični izvedbi. Zato opozarjamo na njega. Predprodaja v Knjigarni Glasbene Matice.

Iz Spodnje Štajerske

Novi grobovi. Na Koroški cesti 19 v Mariboru je umrl 67 letni upokojeni sodnik Aleksander Bialy. V mariborski bolnišnici je umrla 26letna železničarjeva žena Justna Grilova.

Spominska svečanost v Mariboru. V torek 27. t. m. priredil Heimathbund na mariborskem glavnem trgu (Trg Adolfa Hitlerja) spominsko svečanost za onimi Mariborčani, ki so padli leta 1919, ko je general Maister prevzel oblast. Bilo je 12 mrtvih in 60 ranjenih. Listi vabijo na prireditve tudi tiste Spodnještajercer, ki žive v Gradcu in drugih štajerskih krajih.

Za zimsko pomoč v Slovenskih Konjicah so priredili koncert, na katerem je nastopil brambovski orkester in nekaj solistov. Posebno je ugajala harmonika. Koncert je vrgel 1000 mark.

V Hranjniku so bili rudarji sklicani k zborovanju. O Adolfu Hitlerju in njegovih graditeljskih uspehih je obširneje govoril vodja Fabschitz.

V Trbovljah je gostoval znani Michlov komorni kvartet iz Gradca. Nastopil je v okviru izobraževalnega urada in igral skladbe Mozarta, Beethovna in Michla.

Koncert za zimsko pomoč v Ljutomeru je vrgel 12.000 mark. Spored je pripravil Hans Haring. Večje skladbe je igrala brambovska godba, posamezniki pa so nastopili kot solisti z vednimi točkami.

V Selnici ob Dravi so v okviru »Heimathbunda« priredili diletantsko predstavo »Cesar se veselimo«. Predstava je baje dobro uspeła.

Iz Hrvatske

Slovo poslanika dr. Halata. Pretekli teden je bivši hrvatski poslanik v Bukarešti dr. Bulat opravil po-lovine obiske pri v Bukarešti akreditiranih poslanikih tujih držav. V soboto pa je rumunski zunanji minister Mihael Antonescu na čast dosedanjega poslanika priredil poslovilni obed, ki so mu pri ostvovali razen njega vsi diplomatski zastopniki v Bukarešti. Ob tej priliki je govoril ministarski predsednik Antonescu o tesnih in prijateljskih odnosih med Rumunijo in Hrvat ko. Poslanik dr. Bulat se mu je nato iskreno zahvalil za prisrčne besede.

Natečaj za vodje vojaških tečajev. Ministarstvo vojske bo v najkrajšem času ustanovilo vojaške tečaje za pripravo na vojaško službo in za izpopolnjevanje že odsluženih vojakov. Zaenkrat je razpisalo natečaj za več e številno okrajnih in žup-nih poveljniških mest. Na ta mesta bodo sprejeti rezervni častniki v starosti do 55 let do majorskega čina.

Hrvatski gledališki igralci poldejo gostovat v tujino. Na pobudo državnega zavoda za narodno prosveto bodo v kratkem odpotovali člani Matice Hrvatskih gledaliških dobrovoljcev na Dunaj in v Bratislavo, kjer bodo priredili več plesnih nastopov.

Spet se je vrnilo nad 1000 Hrvatov v katoliško vero. Po poročilu zagrebških listov je prejšnji teden prestopilo iz pravoslavja v katoliško vero nad 25 rodbin z okoli 100 člani iz vasi Mahega Vukovja, dalje 105 rodbin s 500 rodbin kima člani iz Velikega Vukovja in 100 rodbin s 500 člani iz vasi Stupovca.

Državne gozdarske šole. Po najnovejši zakonski odredbi se državne gozdarske šole smatrajo za nižje strokovne šole. Po-uka traja 10 mesecev, za učence, ki se hočejo že izpopolniti v stroki, pa je podaljšan za isto dobo. Stroške prehrane morajo plačati gojenci sami, od države pa dobe obleko in obutev.

Sprejem golčencev v letalsko podkastniško šolo. Po nalogu hrvatskega vojnega ministristva bo sprejetih v počta trniško letalsko šolo 100 kandidatov. Pogoj za sprejem so skoraj isti kakor za nedavno razpisani natečaj za padalce. Prošnje je treb vložiti do 1. marca.

Iz pokrajine Gorizia

Štiri nezgode. V bolnišnico so pripeljali 18letnega delavca Stani lava Kemdo, staru očega v Oltresonziji, ki si je pri delu zlomil levo nogo. — Stefan Kolenc, 34 letni posestnik iz okolice Canala, je v gozdu podiral drevesa pa se je deblu zrušilo nanj in ga poškodovalo po desni roki — Rudolf Brgant, 13 letni kmečki fant iz Fiume, se je z nožem urezal v levo roko. — Franc Magajna, 35 letni posestnik iz Circhine, pa je padel v gozdu in si zlomil desno nogo v kolenu.

Mraz pri nas. Val mraza, ki že dober teden pritiska na naše mesto in na vse pokrajino, nikakor ne popušča, temveč postaja še zmerom ostriši. Ko je v sredo ob 11. dopoldne toplomer v našem mestu pokazal 12 stopinj pod ničlo, smo se že nadejali, da je višek mraza dosežen. V četrtek pa je živo srebro ob istem času padlo že na —15. S tem v zvezi je Soča na vseh ptičevjih mestih docela zamrznila. V pokrajini je temperatura padla izpod 20 stopinj

Zimski izprehodi čez Barje

Zimski motiv z Barja — foto Karlo Kocjančič

Široka, bela, rahlo v megle zavita ravan se blišči pred nami nalik jezeru, obrobjenem po strmih hribih, s katerih nas prijazno pozdravljajo zimzeleni iglavci. Oni dajo naši očetnjavi njeno krotko, domače nalijeje, ki se vsakomur takoj prikupi. Tik obale tega navideznega jezera in na njegovih otokih — grčkih pa čepijo ljubke, majhne, in kar je za vsa slovensko zemljo značilno, čiste in čedne vasice s slikovitimi cerkvicami na vzpetinah in grčkih, da mora vsakemu, za lepoto dovtzetnemu, srce hitreje utripati. Nič čudnega, da so svojočasno mnogi izletniki izjavili, da so slovenska »sela« majhna mesteca, kar je

pač razumljivo in ne more biti drugače! Toda vrnimo se k Barju. Kaj pa je prav za prav Barje, ki ga zdaj vzorno marljivo in z redko ljubeznijo v svoji grudi zasidrani kmet obdeluje? Udomnina je, napolnjena z naplavinami; prej jezero, je postalo močvirje in to po odteku vode skozi prirodna vrata, ki so si jih jezerski valovi, pljuskojče skozi dolge vekove na široko, od Rožnika proti Gradu se spuščajočo reber sami napravili. Na tem močvirju je rastlinstvo nakopilo v teku tisoletij ogromne plasti šote. Tudi v sivi ili ali sivki sami so ob vrtanju na raznih mestih med Notranjo gorico in Zalostno goro

ugotovili globoko pod površino šoto, kar pomeni, da se je Barje še naknadno nekajkrat sesedlo. Kako temeljito se je Barje spremenilo po odteku vode! Mostiščarji, ki so dotlej mirno živeli v svojih, na kolesh zgrajenih kočah, so se znašli lepega dne dobesedno v blatu in po tem je bil dostop h kočam zelo otežkočen. Začeli so graditi na trših tleh v sosedstvu svoje kladare, nakar so se vanje preseleli. Konec je bil mostiščarskega raja in voženj po zelenih valovih jezera, konec bogatega ribolova. Tudi orešec (Trappa natans), ki so ga mostiščarji mleli na ročnih kamnih ter se z njim hranili, je izgubil življenjske pogoje; životaril je le še v večjih mlakah, dandanes ga pa na Barju ni več.

Znano je, da je bila jezerska gladina zelo visoka, kar lahko spoznamo še dandanes na jezerskih terasah pri vasi: Podsmreki. Nekoč je imelo jezero svoj zaliv tudi v dobravski dolini. Ko so začele vode odtekati, so se znašli talni viri, ki so hranili jezero, na suhem in so si morali v teku stoletij mukoma izkopati svoja korita čez prostrano ravan. Bistra, izviri Ljubljaniče, Izica so izrili globoko barsko blato in si izdoble svoja pota. Tudi sedanja Gradašica in Horjulšica, Tujinca in Borovnišica, Radnja in mnogo drugih vodice je vrneno tako stremelo nizdol k Ljubljani, kraljici Barja, ki jih je vse gostoljubno vzela v svoj objem. Ob obalah jezera so pa povodni mož, neštete vodne vile in drugi povodnjaki strmeli ožno za umikajočimi se vodami, v katerih so vekove živeli v svetlobi in veselju. Odliso v kraljestvo podzemlja, kjer se v penah porajajo tiha Izica, hitra Bistra in zelena Ljubljaniča. Tam čakajo kakor zakleti, da se jim vrnejo zlati časi. Ko se mili Dajbog zvečer poslovi, zahajajoč za gore, se pa podajo ven na široko plan. Odeti v tanke, medle koprene, jih vidi oko onega, ki vanje veruje.

Čudovita so dela stvarstva. V sivi megleni pretokosti so se dvignile gore tja v sinje nebo in so tako stale cele vekove, pa je nekoč velikan, ki jih je nosil na plečih, pokleknil in zdrl njihle so za njim v globino. Zatem je zavladala nad pokrajino boginja zime, Morana, ledena doba skozi mnogo tisoletij, štirikrat zaporedoma v daljših presledkih. Za časa kratkih poletij v tej dobi, so hudourniki z vodo vred donasali v jezero in napolnili udornino z zemljo, peskom in ilo. Po odteku vode je pa močvirje ozelenelo, rastlinstvo se je v blatu bobnotno razvijalo in slednjim je človek osušil ravnico — da bi mu dala njegov vsakdanji kruh. Zares velika dogajanja na majhnem prostoru v razmeroma kratkem času.

Počasi neopaženo se svet preoblikuje. Kar morje prej, je zdaj planina. Kjer gora, tu je zdaj ravnina. Kaj bo nekoč, kjer smo, kdo nam to prerokuje? O. S.

tojnja 90letnica stavnega stroja. Da, tiskarski stroj za stavljenje celih vrst je razmeroma še zelo mlad, izumil pa ga je nordijski fizik Soerensen. Do današnjih dni so njegov izum že tako izpopolnili, da ga Soerensen morda ne bi prepoznal, če bi vstal iz groba. Letos mine tudi 75 let, odkar so Američani izumili pisalni stroj. Izumil ga je Latham Choles iz Kolumbije, ki je bil do 14. leta tiskarniški učenc, pet let nato pa že urednik nekega velikega lista. Pisalni stroj je prišel pozneje v promet pod imenom »Remington«.

Mož, ki je izumil mnogo koristnih stvari, se je pisal Tomaž Alva Edison. Letos je njegov fonograf, ki ujame človeški govor, da ga pozneje lahko spet poslušamo, star 65 let. Deset let po izumu fonografa je pa Emil Berliner napravil pripravo za posnemanje glasov na ploščah in je tako izumil gramofon.

Avtomatski telefon, ki ga je prvi sestavil Anglež Strowger, je letos stal 45 let in je uveden že po vseh večjih mestih. Prvi meteorološki baloni za registriranje vremenskih pojavov so bili pred 50 leti prvič spuščeni v zrak. Letos mine 35 let, odkar je eden izmed največjih sodobnih učenjakov, Nikola Tesla, izumil svoj premični motor. In slednjim naj še omenimo, da poteka 80 let, odkar je inženir Riggen-

bach iz Alzacije po dolgih naporih gradil zobato železnico na Rigi, kakršno so pozneje posneli tudi v drugih državah.

Alfred Nobel

Zimsko škropljenje sadnega drevja

Razni škodljivci in ravnovrstne bolezni napravljajo leto za letom ogromno škodo na sadnem drevju. Škodljivci in bolezni uničijo vsako leto skoraj eno tretjino sadnega pridelka, kadar pa se pojavijo v večjih množinah, povzročijo na sadnem pridelku še mnogo več škode. Tako znaša letna škoda večkrat kar težke milijone kar bi si sadjarji lahko prihranili, če bi se sistematično lotili uničevanja sadnih škodljivcev in bolezni, ki tako rade napadajo sadno drevje.

Smotno zatiranje sadnih zajedalcev za služi poleg čiščenja in gnojenja sadnega drevja kar največjo pozornost. Razni škodljivci in bolezni na sadnem drevju se najuspešneje zatirajo z rednim škropljenjem sadnega drevja. S škropljenjem sadnega drevja uničujejo sadne škodljivce v vseh državah in deželah in se tudi pri nas že v precej velikem obsegu uporablja, vendar ne še v toliki meri, kakor bi bilo to za napredek našega sadjarstva potrebno. Škropljenje sadnega drevja se vedno dobro izplača, ker se s tem doseže obilnejši in tudi po kakovosti boljši pridelek ter zato ugodnejše cene pri prodaji sadja.

Škropljenje sadnega drevja je uspešno le v takih sadovnjakih, ki jih sadjar pred škropljenjem temeljito očisti. Vse zanikro, suho ali tudi na pol suho, močno raveno in smolkavo dreve se mora iz nasada odstraniti. Vse pregoše veje, kakor tudi suhe, že bolehnne in raveno veje, ki zasenčujejo in ovirajo rast, je treba izžagati ter očistiti stave, skorjo in tudi kakor tudi mah in lišaje. Porezati je treba tudi vse vodene

poganjke po deblu in na korenjači. V tako pripravljenem sadovnjaku je škropljenje zelo olajšano in se porabi tudi manj škropiva.

Zelo važno škropljenje sadnega drevja je zimsko škropljenje, ker se pri zimskem škropljenju uporabljajo škropiva z večjo gostoto, ki bolj gotovo ugonobe številne zajedavce, ki prezimijo na sadnem drevju. Pri zimskem škropljenju, ko je sadno drevje še golo in brez zelenja, pride škropivo bolj učinkovito do sadnih škodljivcev. Po zimskem škropljenju tudi poletno škropljenje več zateže. Zimsko škropljenje pospešuje tudi rast drevja; brsti se enakomerno in hitreje razvijajo, listje je zdravo in veliko ter sadje lepo in debelo in enakomerno razvito.

Za zimsko škropljenje se uporablja drovesni karbolineji in žvepleno-srebrna brozga. Med drovesnimi karbolineji se pri nas uporabljajo arborin, dandrin in neodendrin. Neodendrin je močnejši in se mora bolj razredčiti. Ker niso vsa sadna plemenca enako občutljiva za škropljenje s karbolineji, mora sadjar pri pripravi škropiv tudi to upoštevati. Ker se pri nas največ uporablja arborin, je potrebna za jablane, hruške 10-odstotna raztopina, za češnje, slive in češnje 8-odstotna, za bruske in marelice pa 5-odstotna raztopina. Škropivo se pripravi, če se v primerno posodo nalije vode (najboljše je deževnica ali kapnica), kateri se priliva v tankem curku karbolineji med neprestanim mešanjem. Zimsko škropljenje se mora izvršiti, preden se začno brsti napenjati.

Obletnice številnih važnih izumov

Newton

Vsako leto imamo obletnico različnih izumov. Letos pa se zvrsti kar cela vrsta takih obletnic, da jih je vsekakor treba zabeležiti, saj so to bili izumi, ki so močno razširili človeško obzorje ali pa pomogli k tehničnemu napredku človeštva. Dandanes si domišljamo, da smo dosegli največje uspehe v tehniki, kar seveda ni res, saj so bili že naši pradedje znameniti pionirji. Mnogi zatirajo, da se bo zlasti v sedanji vojni razkrilo marsikaj, kar je danes še skrivnost, in da je zlata doba vseh ved šele na pragu. O tem je zaenkrat treba reči samo po starem: »Kdor živi, vse uči.« Bomo videli! Zaenkrat naj samo zatrdimo, da je svet imel v preteklosti učenjake, ki jih tudi dandanašnji velumci še niso mogli posekati. Ti ljudje so postavili temelje dandanašnji tehniki in vsemu sistemu, od česar današnje pokolenje živi in na čemer ustvarja nove izume. Predaleč bi nas zavedlo, če bi obširneje opisali vse izume, katerih jubileji se letos zvrstijo. Zato bomo kratki.

Angleški matematik Newton je pred 250 leti odkril zakon o privlačnosti zemlje. Dognal je, da zemlja privlačuje gmoče katerega koli telesa. Zato pade kamen na zemljo, zato kroži mesec okoli zemlje in zaradi sončne privlačnosti krožijo planeti okoli sonca. Newtonovi zakoni so izpopolnili dotodanje astronomske in fizikalne zakone prav pri temeljih.

Isto leto, ko je Newton presenetil svet s svojim zakonom o težnosti, je odkril Nemeec Weiszel zelo koristen izum — stol, ki ga uporabljamo za prevažanje bolnikov. Na tisoče ljudi se poslužuje tega koristnega izuma, saj je znatno olajšal težavno stanje bolnikov, ki ne morejo hoditi, pa so vendar željni svežega zraka.

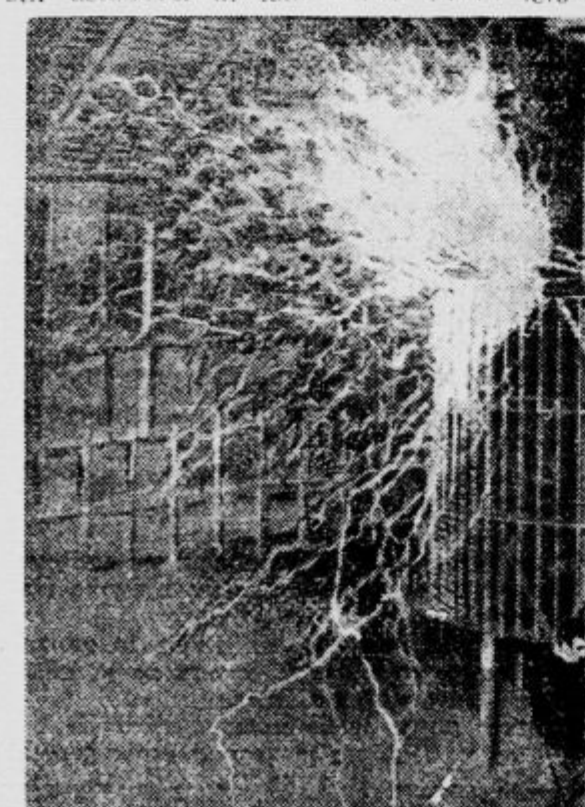
stalo vrtenje še hitreje in so se odrgali pasovi, iz katerih so nastali planeti. 130letnica Reslovega ladijskega vijaka mora Ljubljančane še prav posebno zanimati. Saj je Josip Resel precej časa živel v naših krajih. Dasi po poklicu gozdar, se je dolgo vrsto let ukvarjal z mislijo, da bi premikal ladje s pomočjo vijaka. Tak vijak je tudi napravil, toda prvi javni poizkus se mu je ponesrečil in njegov izum nekaj časa ni mogel prodreti. Šele pozneje so začeli uporabljati vijak na vseh ladjah.

Pred 130 leti je tudi prvič zagorela Davyjeva obločnica. Anglež Davy je napravil vrsto raznih pomembnih izumov. Zlasti važna je njegova rudarska svetilka, še pomembnejši pa je seveda izum obločnice. Nadalje mine letos 130 let, odkar je Anglež Charles Howard uvedel vakuumski aparat v sladkornih tvornicah in so potem ta njegov pomemben izum uporabljali v vseh panogah industrije.

115 let mine letos, odkar je nemški kemik Friderik Wöhler v Berlinu odkril aluminij, brez katerega si ne moremo misliti tako silnega razmaha letalstva, kakor se uveljavlja ravno v sedanji dobi. 110 let mine letos, odkar je belgijski fizik Plateau odkril prvi kinematograf. Njegov izum so pozneje izpopolnili drugi optiki in fiziki. Plateau je bil profesor v Gentu in ga je zadela huda nesreča: v najlepših moških letih je pri nekem poskusu osepel.

Natanko 100 let mine letos odkar je Christian Doppler odkril svoj sistem, s katerim je mogoče določevati hitrost, s katero se nam kakšna zvezda približuje ali se od nas oddaljuje.

Pred 95 leti je Francoz Sobrero iz Pariza odkril mitroglycerin, ki ga je uporabljal za izdelovanje razstreliva. Toda prvi izumitelj dinamita je bil pred 75. leti Alfred Nobel, kemik in industrijalec iz Stockholma. Izum je prinesel Nobelu ogromno premoženje, s katerim je zupustil ustanove, ki lahko delo veliko leto

Izumitelj Nikola Tesla v »spektue, v svojem laboratoriju

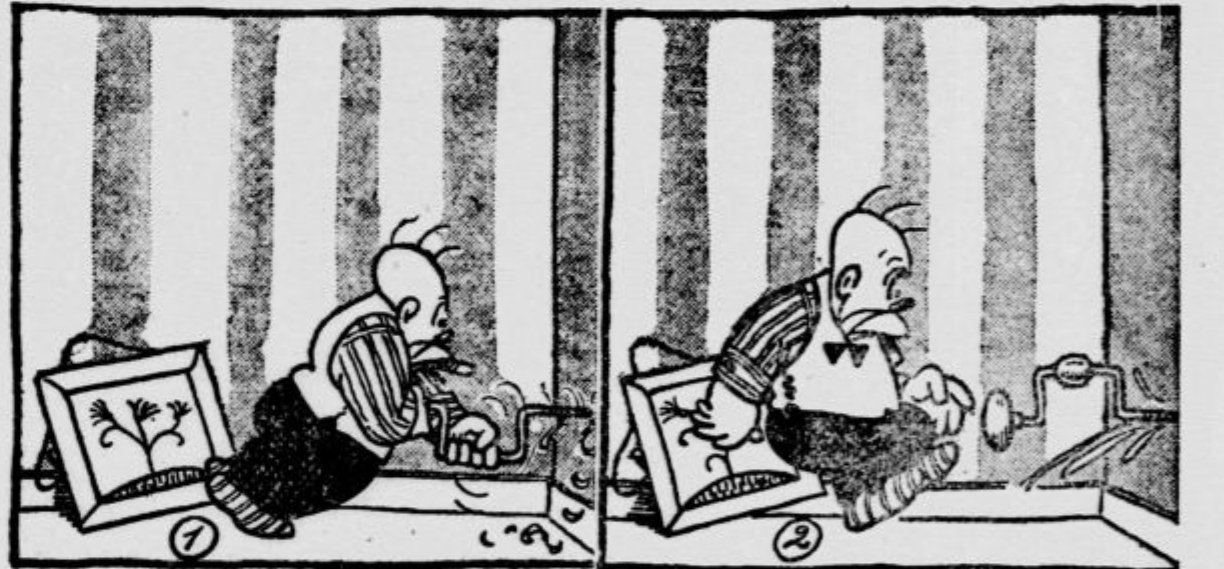

Reslov spomenik na Dunaju

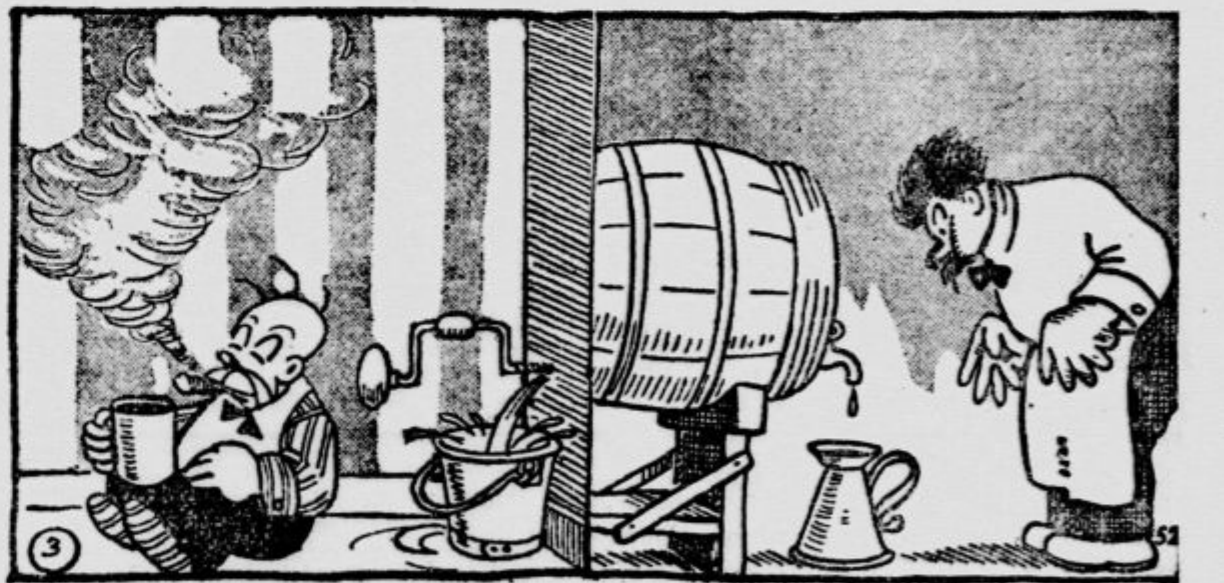
visoke nagrade učenjakom in književnikom.

Ob Nobelovem jubileju, ki je v sedanji vojni tako pereče aktualen, naj brž še povemo, da mine letos 75 let, odkar je Francoz De Reffy napravil strojno puško, eno najstrašnejših in najuspešnejših orožij. Francozi so strojne puške prvič uporabljali v vojni z Nemčijo leta 1871, ker pa izum še ni bil popoln, se ni čisto obnesel. Pozneje so strojnice izpopolnili, tako da oddajo dandanes že 700 strelov na minuto in da nesejo 3000 metrov daleč. V kulinarnem pogledu je zlasti važna le-

Meh za smeh

COPYRIGHT R. B. BOX 6. COPENHAGEN

Adamson vrta luknjo v steno

V imenu očeta...

Kmetič, ki je imel le majhno zemljišče in revno hišico, je želel, da bi se njegov sin oženil. Toda ta se je upiral: »Saj vendar ni prostora v hiši za mlado ženo!«

A kmet je našel izhod: sin naj bi postavil novo nadstropje na hišo in stanoval zgoraj.

Sin je bil s tem zadovoljen. Storil je tako, kakor mu je oče svetoval, nato pa je pripeljal nevesto v novi dom.

Ko je oče prvič obiskal mladi par, mu je novo stanovanje na vsi moč ugajalo: stene so bile nove, okna čista in mlada žena je imela red in snago. Ko je stari primerjal sobo s svojo spodaj, si je začel zgornjo. Kratkotomalo, oče je zdajci zahteval, da bo on stanoval zgoraj, mlada dva pa naj se preselita dol.

Mladi par pa ni hotel o tem nič slišati: sama sta si sezidala zgornje nadstropje in sama bosta tu stanovala.

Prišlo je do neskončnih prepиров in slednjic so se vsi zedinili, da odloči župnik. Vsi trije so se napatili k njemu.

Župnik si je dal vso stvar razložiti. Nato pa je vzel v roko katekizem in je po njem listal. In je dejal sinu: »Pokrižaj se!«

Začuden je ta pogledal in začel:

»V imenu očeta in sina...«

»Stoj! je župnik zaklical, »še enkrat! Sin se je znova začel križati in je ponovil:

»V imenu očeta in sina...«

Župnik je vprašal: »Kje je oče?«

Mladi je pokazal na čelo.

»In kje sin?«

Pa je pokazal na usta.

»Vidiš! je povzel župnik, »oče je zgoraj — sin pa spodaj. Tako velewa sveta vera. Pojdi in ravnaj se po njenih naukih!«

Ti očeta do praga...

Oče je imel dva sina, pravcata nepriprava, ki sta se vsak dan z njim prepirala in ga tudi sicer zlostavljala.

Nekoč je spet izbruhnil hud prepir zaradi brezpomembne malenkosti. Sinova sta zgrabila očeta za roke in noge, vrgla ga iz sobe ven na prsto — ga znova zgrabila in vlekla na dvorišče — z dvorišča na vrt — ter bi ga gotovo spravila še čez plot na polje, če ne bi oče zakričal: »Stojta, lopova! Zdaj je pa dovolj! Vašega pokojnega starega očeta tudi jaz nisem vleknil nikdar dalj nego do tega plota.«

Kje so meje človeških sposobnosti?

To je predsednik kluba ameriških debeluhov

Kakor na drevesu ni niti en list enak drugemu, in vendar so si vsi zelo podobni, tako je tudi z ljudmi. Malo je dvojnikov, ki so si skoraj docela enaki. Toda v splošnem se ljudje nič preveč ne razlikujemo med seboj. Nekaj zdravnik je zbral zanimive podatke o tem, kje so meje človeških sposobnosti.

Najvišji, najmanjši, najdebelejši in najlažji...

Najmanjša razlika pri posameznih ljudeh je ugotovljena v pogledu temperature. Ta je pri precej zdravih ljudeh skoraj docela enaka. Različni pa so ljudje po svoji velikosti in po svojih sposobnostih. Največja orjaka, kar jih je zabeležila zgodovina, sta bila Irec Kornelij Mac Graf, ki je bil visok 253 cm, in neki Šved v vojski kralja Viljema I., ki je njegovo ime ostalo nenapisano, pač pa so sodobniki zabeležili, da je bil visok 259 cm. To je bil menda sploh najvišji človek, kar se jih je kdaj rodilo. Na drugi strani nam pripoveduje zgodovina o številnih prečudno drobnih človečkih. Zlasti v 16. in 17. stoletju je bila navada, da so po raznih evropskih dvorih imeli pritiklavce med svojim spremstvom. Najnižji so merili 70 do 90 cm. Najznamenitejši palček iz novejšje dobe pa je bil Tom Tum, ki ga je proti koncu preteklega stoletja razkazoval cirkus Barnum. Tom Tum ni bil višji kakor 55 cm. To je bil gotovo najmanjši človeček, kar jih je kdaj živelo na svetu. Medicinska književnost nam govori o mnogih debelih, ki so tehtali nad 180 kg. Zdravnik, ki nam to pripoveduje, pravi, da je bil najtežji človek, kar jih je kdaj videl, neki 23letni mladenič, ki je

tehtal 739 funtov ali 335 kg. Na drugi strani je imel skrajno nizko težo palček Tom Tum, ki je tehtal samo 17 funtov ali 8 kg, kar je pač svetovni rekord lahke teže vseh dob. Pri odraslih normalnih ljudeh je imenovani zdravnik ugotovil najnižjo težo 84 funtov ali 40 kg.

Različna teža možganov

V razmerju nasproti ostalim organom in v razmerju nasproti vsemu telesu so razlike v obsegu in teži človeških možganov zelo majhne. Povprečno tehtajo moški možgani 1400 gramov, ženski pa 1300 g. V posameznih primerih tehtajo največ 1750 ali najmanj 1100 gramov pri moških ter 1600 in 900 gramov pri ženskah. Ne bomo se mudili pri patoloških primerih, ko lahko pade teža možganov celo pod 500 gramov. Omenimo naj samo, da je doslej zabeležila medicinska znanost rekord pri neki južnjakinji, ki ji je bilo 31 let in so njeni možgani tehtali samo 289 gramov. Ta ženska je seveda bila duševno abnormalna, vendar je bila nad stopnjo idiotov. Nenavadno veliki možgani niso v zvezi s patološkimi spremembami. Največjo težo možganov so zabeležili v naslednjih primerih: Cromvellovi možgani so baje tehtali 2231 gramov, Byronovi pa baje 2200. Vendar nevrologi ne štejejo teh števil za zanesljive. Pač pa priznajo, da so možgani pisatelja Turgenjeva tehtali 2015 gramov. Ljudje s tako velikimi možgani so bili vsekakor genialni. Nikakor ni mogoče tajiti, da je tesna zveza med velikino možganov in duševnimi sposobnostmi. Toda na drugi strani je spet res, da so se tudi posamezni ljudje z majhnimi možgani odlikovali z nenavadnimi sposobnostmi. Tako so možgani slovečega ameriškega pesnika Walta Whitmana tehtali komaj 1128 gramov, to se pravi: 200 gramov pod normalno.

Temperatura, dihanje in krvni pritisk

Kakor rečeno, je temperatura človeškega telesa močno izenačena in se v normalnih razmerah giblje med 36,5 in 37,5 stopinj C. Lahko pa se spremeni za nekaj stopinj navzgor ali navzdol. V mrzlici se lahko dvigne za 3,3 do 4 stopinje, vendar je temperatura nad 41 stopinj Celzija pri odraslih navadno smrtonosna. Toda zdravniška veda je že nekajkrat zabeležila tudi temperature 42 in celo 42,5 stop. C. Nekaj zdravniški učenjak trdi, da se lahko temperatura pri sončarici dvigne celo na 43,2 ali še više. Razlike v temperaturah pod normalno niso tako velike. Pri živčnem šoku in pri gotovih možganskih tumorjih pade temperatura za 1,5 C, vendar so temperature pod 34,5 C zelo redke. Nekaj ameriški zdravnik pripoveduje, da so pred nekaj leti imeli v newyorški mestni bolnišnici bolnika s tumorjem na hipofizi. Temperatura se je cele tedne gibala med 32 in 33 C. To je bil menda svetovni rekord.

Število rdečih krvnih teles v človeški krvi znaša pri zdravem človeku povprečno 5 milijonov na kubični centimeter. Pri boleznih, ki se imenuje citenija, pa doseže celo 15 milijonov, a pri skrajni slabokrvnosti pade celo pod milijon. Srce odraslega človeka, ki normalno bije 60 do 80-krat na minuto, lahko v izrednih prilikah utripa po 200-krat. Na drugi strani pa se

lahko primeri, da pade število utripov na 16 v minuti. Oba taka primera sta patološka. Prav tako se kdaj pa kdaj pojavljajo velike patološke razlike pri dihanju. Normalna zgornja meja je 20 dihov na minuto. Pri posameznih bolnikih pa se lahko to število poviša na 80 do 90, tako na primer pri srčnih napakah, v primeru skrajne slabokrvnosti in pri raznih vrstah enccefalite. Na drugi strani — pri zastrupljenju z morfijem, v transu pri pri kateleptični paralizi — pade število dihov na 3 do 4 v minuti.

Krvni pritisk se ne spreminja tako močno kakor utrip in dih, vendar tu in tam znatno preseže normalno stanje, zlasti gornjo mejo, ki znaša 300 mm. Pri Adisonovi bolezni pa se tu in tam zniža krvni pritisk na 60 ali celo na samih 40 mm, ali to so že sami predsmrtni znaki. Če padec krvnega pritiska izpade 75 mm ali samo trenuten, je pač po navadi smrtonosen.

Svojevrstni „rekordi“

Leta 1878 je neki Littlewood pretekel 100 milj v neprekinjenih 13 urah. Pri šestdesetih tekmovanjih je neki tekmovalc pretekel 531 milj v 144 urah. To so menda najvišji rezultati vztrajnosti v pretekli dobi. K temu je treba takoj navesti boksarske tekme v preteklih stoletjih, ko še niso veljala današnja pravila. Sportna zgodovina zlasti navaja naslednji primer: leta 1789 se je boksar Jonatan Smith boril z Jamesom Kellyjem brez prestanka 6 in pol ure. Kar se tiče moči mišic, velja navesti Lansinga, ki je leta 1878 dvignil breme, težko 1384 funtov. Korkoran pa je v Chicagu leta 1873 dvignil 120 funtov težki krogli zaporedoma 1400krat.

Pritiklavc Vladko Veljković z ženo, ki sta znana tudi v Ljubljani

Čudežni dar spomina

Toda pogledimo še uspehe duševnih naporov! Videli bomo, da tu zabeleženi rezultati bolj zaslužijo naše občudovanje, vendar jih je pa težje ocenjevati. Različne duševne sposobnosti se namreč ne morejo neposredno meriti. Najmanj sporni primeri izredne umske sposobnosti so na področju človeškega spomina. Spomin povprečnega odraslega človeka zmore po diktatu ponoviti 7 števil. Gornja meja normalnosti je 10 do 11 števil ali nekaj več od dvojne spodnje meje. Ljudje, ki lahko takoj po diktatu ponovijo več kakor 20 števil, so nesporno izjeme. Citamo pa, da je nekoč živel človek, ki je z izredno sposobnostjo lahko ponovil 42 števil, kakor so mu bile prebrane. Pri tem se ni niti za las zmotil ne pri posameznih številkah ne v njihovem vrstnem redu. Čudežni otrok Aleksander Grün je znal že v svojem 8. letu na pamet logaritme števil od 1 do 1000. Matematik George Wallis nam pripoveduje, kako se je nekoč zabaval s tem, da je na pamet računal koren potence na 5° in da je čez mesec dni natanko ponovil število in koren.

Na vseh zavodih in univerzah najdete študente, ki se naučijo cela poglavja na pamet ali se za izpite nagulijo cele knjige. Znani so posamezni tajniki in zapisničarji, ki poldrugo uro ali še dalje poslušajo govor, katerega znajo nato dobesedno ponoviti. Mnogi glasbeniki znajo na pamet cele opere in simfonije. Vse to pa še ni nič v primerjavi z neverjetnim spominom Pascala, Macaulaya in De Vilnea, o katerem pravijo, da je znal na pamet ves babilonski in jeruzalemski talmud — malenkost kakih 40 knjig...

Posebno pomembna so odkritja velikih znanstvenikov. To je izredna sposobnost za odkrivanje novih dejstev in novih zvez med posameznimi dejstvi. Takšno odkrivanje je samo po sebi specialna sposobnost, ki se ne da točno meriti.

Kljub vsemu — razlike niso velike!

Človeške sposobnosti ne ostanejo neizpremenjene. Najvidnejše so spremembe v prvih letih življenja. Vendar pa je izprememba v teži možganov od rojstva do zrelosti relativno majhna nasproti izpremembi teže vsega telesa. Vid in sluh že zelo zgodaj (že pred 15. letom) dosežeta višek, medtem ko življenjska sila dozori šele po 30. letu. Spomin se najprej naglo izostruje ter doseže med 10. in 13. letom gotovo stopnjo, nakar se počasneje razvija. Ko je dosežena gotova meja, lahko čisto neznatne razlike pri enakih sposobnostih dveh ljudi popolnoma spremenijo učinek, tako da je videti, kakor da je eden neverjetno sposobnejši od drugega. Če pri-

merjamo spretnost čarovnikov rok s spretnostjo začetnika, vidimo, da se naglica njihovih gibov le malo razlikuje. Morada je pri posameznih gibih razlike samo 5 stotink sekunde, in vendar, kako se čarovnikova spretnost razlikuje od začetniške! Tako je tudi z uspehi duševnih naporov. Nagli računarji nas vsekakor preseñeajo, vendar je njihova prednost samo v tem, da računajo natančno in naglo zgolj tisto, kar zmoremo mi le s počasnim razmišljanjem. Rezultat matematične pri množenju petšteviličnih števil ni v bistvu nič drugega kakor množitev dveh dvošteviličnih števil, razen tega pa imajo nagli računarji še čisto svoje skrajšane načine računanja. Ko smo si tako ogledali posamezne spodnje in zgornje meje človeških sposobnosti, lahko zaključimo naslednje: razlike med posamezniki v širokih slojih ljudstva so majhne. Skrajni primeri se lahko izrazijo z nizkimi številkami. Te številke, od katerih je večina med 1,3 in 2,5, so kar zadosti skromne, če jih primerjamo z drugimi relativnimi številkami in razlikami v pestri prirodi.

Achille Campanile:

Ramezis piše ljubavno pismo

Prejšnji večer je videl Ramezis tisto dekle, in že je bil popolnoma iz uma. »Ljubim jo,« si je dejal, »ljubim jo strastno!« Toda kako ji ti sporočiti? »Sem že pogodil,« si je mislil mladi Egipčan, »pišem ji!«

Da si je prinesli papirus in začel je načrtovati ljubavno izjavo. V srcu se je hudoval na čudno pisavo Egipčanov, ki ga je silila izražati se, čeprav je bil slab risar, s podobami hieroglifov.

»Veseli me, da se ukvarjaš s slikanjem,« mu je dejal oče, ko ga je videl pri delu.

»Ne, pismo pišem,« mu je pojasnil Ramezis, in dobri namen ga je naganjal, da je nadaljeval svoje delo.

»Povem ji,« je mrmral, »ljubo dekle...« (In narisal je koilker je pač znal, dežično in se trudil, da bi se mu risba čimbolj posrečila.)

... od prvega trenutka, ko sem Te ugledal... (Poskusil je narisati strastno, široko odprto oko.)

... so hitele moje misli k Tebi... (Kako izraziti to veličastno predstavo? Tako: naslikal je ptica.)

... če nisi neobčutilja za moje ljubezenske strelce... (Narisal je pernatu puščico.)

... postavi se čez sedem mesecev... (Sedem majhnih lun se je razvrščalo po papirusu.)

... ob Nilovem kolenu... (To je bilo lahko: Zaljubljenec je zadostovalo narisati reko, ki teče zdaj sem zdaj tja.)

... in sicer ob svetišču božanstva Anubisa... (Tudi to ni delalo nobenih težkoč, ker je bilo znamenje božanstva splošno znano.)

... da Ti položim izraze svojega spoštljivega spoštovanja k nogam... (Sarega sebe je naslikal klečečega.)

»Sprejmi zagotovilo itd.«

Ko je dovršil mladi, neustrašeni Egipčan svoje težavno in zamudno delo, je izročil pismo zvestemu slugi in mu naročil: »Nesi pismo hčerki Psametisa! Pismo je nujno!«

»Ali naj čakam odgovora?«

»Seveda!«

Kmalu nato je razrešila ljubka hčerka Psametisa zmerno uspele risbe mladega Ramezisa in jih takole raztolmačila:

Cvetko Golar:

»Ostudna švedra, snedel sem zakrknjeno jajce. Ti si popolna gos, toda telesno sličiš ribji koščici. Kar se mene tiče, mi bolj ugajajo debele ženske kakor n. pr. lastnica ribje pekarnice.« Pri sedmih lunah. Ti si kača in potrabuješ varstva Anubisa... (Smrkavec!) si je mislilo dekle. »Anubis je zaščitnik mumij!«

»... Zdaj končujem, ker si moram očistiti čevlje. S spoštovanjem itd.«

»Nesramni strahopetec,« se je razljutilo dekle, ko je bilo prebralo pismo. »Take grobce pišati ženski, ki mu ni napravila nič slabega! Zdaj mu pa tudi tudi odgovorim!«

Z rčnikom je dostavila pod Ramezisovo pismo tele preproste besede: »Naj sem gos, a mumija nisem. Ti si rogata živina, jaz Te bom obdelala s pestjo.«

Da je to izrazila, je bila narisala z vso spretnostjo najprej gos, nato prečrtanega Anubisa, potem rogato žival in slednjič stisnjeno pest.

Lahko si je predstavljati veselje mladeniča, ko je takole razreševal hieroglif ljubljene dekleta: »Tudi moje misli letajo vedno k Tebi, toda jaz sem mnenja, da bi ne bilo pametno, sniti se v bližini Anubisovega svetišča, pač pa menim, da bi se dobil dober, nemoten kotiček pri templju svetega bika Apisa, kjer ti bom dala svojo roko.«

Stiri tisoč let je od tedaj minilo. Znamenit egiptolog je izbrskal Ramezisovo pismo. Čez več let nepretrganega študija mu je uspelo veličastno pozjejo, ki tiči v tem pismu, izročiti občudovanju človeštva.

Tu sledi popolni učenjakov prevod:

»Oziris, ki rajaš v trudni milini po latosovem cvetu v družbi posvečenega ti ibisa! Darujem ti žitni klas in sedem majhnih bobov, pravkar izluščenih, da odvrneš od mene kačo zavisti. Anubisu, najvišjemu — tudi njega spremlja svet ibis — žrtvujem debelo tele, ubito z mojo pestjo.«

Zimska pesem

(Spomin na stare čase.)

Veseli, šemasti predpust ima svoj dirindaj — če kdo se prej oženil ni, mu vrat zavije zdaj.

Po vasi raja godec Spak in v svate vabi nas, harmonike polj lepó in vriskajo skoz vas.

Poskočnih maškar pisan trop spakuje se okrog in vojvoda n'j Kurent sam, pa trobi v krvavi rog.

Iskri se, cvete sneg in srež, nebo je zlat bokal — kdor bil kot dren je vedno pust, zdaj bo za vince dal.

Se bele breze za vasjo šle rade bi na ples — to bil trepet in tajen šum srebrnih je teles.

Ko burja besno zaigra, gre listje v divji beg, in gabri z bukvami takoj zaplešejo čez breg.

Cingljajo vranci čez polje, v trakovih, rožah cesta gre — tam v cerkvi mašna štola je zvezala dve roke.

Smehljaj se ti, nevestica, saj Janez zdaj je tvoj — na svatovanje se mudi, na ples nočoj z menoj!

Nemir in sladki strah v očeh, nevesti rdi obraz, saj kar poprej se smela ni, zdaj zanjo je ukaz.

z glasom, ki je bil spremenjen že zaradi same razburjenosti:

»Dober večer, draga moja Elizabeta, vidite, kako sem bolan.«

»Dragi nečak, verjetno imate hripa. Oprostite mi, če se malo oddaljim od vas. Letos je hripa zelo nevarna; prav nič bi vam ne pomagalo, če se je še jaz nalezem.« Nasmejala se je.

Tudi on se je nasmehnil... Potem je negotovo rekel:

»Poslal sem vam danes nujno pismo.«

»Potem ga bom gotovo dobila doma. Ze od rana sem zdoma. Mnogo dela imam v dobrodelnem društvu. Oh, dragi nečak, ljubizen do bližnjega zahteva, da se odrečemo marsičemu, kar nam je sicer drago.«

»O tem sem popolnoma prepričan, moja draga, tako sem prepričan, da bi ne mogel biti bolj. Toda kaj mi pomaga, da ste me posejili, če vas ni na to privedlo moje pismo?«

»Dragi sorodnik, danes je 28... Veste, prišla sem po svojo malo mesečno rento.«

A. B.

MLADI KAVALIR

Zaljubljen srednješolec veže svoji oboževanki drsalke na noge in vzlihuje:

»Ah, gospodična, škoda, da nimate sto nog!«

Najvišji in najmanjši Američan

Najvišji in najmanjši Američan

Najvišji in najmanjši Američan

Najvišji in najmanjši Američan

Najvišji in najmanjši Američan

Najvišji in najmanjši Američan

Najvišji in najmanjši Američan

Najvišji in najmanjši Američan

Najvišji in najmanjši Američan

Najvišji in najmanjši Američan

Najvišji in najmanjši Američan

Najvišji in najmanjši Američan

Najvišji in najmanjši Američan

Najvišji in najmanjši Američan

Najvišji in najmanjši Američan

Najvišji in najmanjši Američan

tu in še dlje, je hotel zavrniti te skeptične izjave. »Kaj ne pomeni izgubiti vero v vse, kar je plemenitega v človeku, če kdo sočustvuje z družino samo zaradi gole vpljudnosti? Kaj bi nam moglo prijateljstvo dokazovati drugega, če to ne bi bil zadosten dokaz?«

»Pove mvam dva doazka: to sta nalezljiva bolezen in pomanjkanje denarja. Povejte mi, ali je doživel kdaj kak človek, ki je imel nalezljivo bolezen, da bi ga kdo obiskal ali negoval — razen onega, ki mu je to dolžnost? Povejte mi, ali je že kdaj kak človek, ki ni imel več sile, da bi pričel znova živeti, našel sočloveka, ki bi mu dal denarja, ne da bi pričakoval od tega kakih koristi. Potem bom priznal, da so prijatelji na svetu.«

Gospod Peter je kljub svojim šestdesetim letom še vedno ohranil nekaj mladosti, ki ga je spravljal v večne iluzije in stremela za resnico. Zato je poizkušal dokazati svojo trditve.

Nekega medlega zimskega dne se je vsedel za svojo pisalno mizo, in začel sestavljati spisek ljudi, ki jih je namerala pozvati na prijateljsko zabavo. V njegovem spisku je bilo 300 imen. S sodniško nepristranostjo je bral imena drugo za drugim in ugotavljal razloge, zaradi katerih jih je pričeval med svoje prijatelje. Ko je prečital vse, je dodal še 28 imen.

V resnici ni bil pri marsikaterem od teh imen čisto na lasnem. Mogoče kateri ne bo prišel. Mogoče je odpotoval...

Nato je gospod Peter napisal naslednje: »Dragi prijatelj (ali draga prijateljica)! Teško bolan ležim. Imam hripa. Ker je pri takih epidemijah težko dobiti bolniško sestro, me mora negovati moj sobar. Na tem svojem otoku sem popolnoma zapuščen. sam. Ali me hočete razveseliti? Prosim Vas, razveselite ubozelega Petra s svojim obiskom. Danes zvečer med 7. in 7.50 Vas pričakujem. Kaj ne, da boste prišli!«

Ta večer je pričakoval gospod Peter, oblečen v eleganten frak, svoje goste. Slavnostna miza, okrašena s cvetjem in najlepšim sadjem, je bila pripravljena za 326 gostov. Za vsakega gosta je stala na mizi še škafila z dragocnim darilcem in napisom: »V spomin na prijateljsko veselico, tega in tega, tok in tod.«

Gospod Peter je čakal...

Ob sedmih je prinesel njegov sobar na pladnju lep modrikast zalepek Gospa A. se je opravičevala. Morala je ostati pri sorodnikih, ki so prišli z dežele. Toda ni pristavila, da bo prišla vsaj jutri, če že danes ne more. Potem je telefonirala gospa J. Globoko je užaloščena, toda huda migrena... To je bilo njeno opravičilo.

Pri vsakem takim sporočilu je gospod Peter prečrtal z rdečim svinčnikom ime na svojem dolgem seznamu in ukazal služničini, da odnese z mize pribor in darila, namenjena posameznim.

Ob pol osmih je bilo na njegovi listi samo še deset imen. Ali teh deset bo zvestih! V to je zaupal. Eden od njih je bil

prijatelj, ki mu je rešil sina pred sodnim kaznovanjem. Drugi je bil dobrodušni Filip, ki je bil vedno na prvem mestu, kadar je bilo treba dokazati kako požrtvovalnost. Med to desetorico je bil še stari arhivar, kateremu je gospod Peter plačeval najemnino. Gospa C. je bila povezana z njim v zelo tesno prijateljstvo. Gospod P. je bil njegov tovariš iz mladih dni, tovariš v vojni; bil mu je drugi brat.

Toda tudi teh deset je polagoma odpadlo. Ob 7.35 so ostali neprečrtani samo še trije. Ob 7.40 je prečrtal še gospo C, čeprav je bil z njo povezan v tesno prijateljstvo.

Samo še eno ime je ostalo neizpremenjeno črno med žalostno rdeče prečrtanimi: razen gostiteljice pribora je ostal na mizi le še en pribor. To je bil pribor stare gospe Elizabete, obubožane sorodnice šestdesetletnega gostitelja.

Ob trideletni na osem se je prijavila. Nemudno se mu je povrnilo njegovo že skoraj uničeno upanje.

Kazalo je, da se bo vsak čas odločila usoda stare sorodnice.

Jutri, še nočoj bo bogata...

Da bi se čimbolj pretvarjal, je zahteval gospod Peter, da mu prinese njegovo staro haljo.

Potem se je vsedel na divan, in ukazal, naj zapro vrata, skozi katera se je lahko videla pripravljena miza.

Stara gospa je vstopila.

Med kašljanjem je gospod Peter šepetal